

הלכות שבת סימן שלו שלח

(יב) ואינו משנה גמות (אגור). ואסור (יג) לכבד הבגדים על ידי מקבדות העשויים מקיסמים, (יד) *שלא (ד) לשמרו קיסמיהם (הגהות אלפסי פ' המצניע): ג (טו) ואין סכין את הנרקע (טז) *ולא מדיחים אותו (יז) אפלו הוא מרצף: ד' אסור (ה) (יח) לצדד (יט) קבית על הארץ, (כ) דנין וכו' ויהי פסיק רישא: *
 ודאי והוי פסיק רישא: *

שלח דברים האסורים בשבת משום השמעת קול, וכו' ח' סעיפים:

א *השמעת קול (א) בכלי (ב) [6] שיר אסור, (ב) *אבל להקיש על הדלת וכו' ויצא בזה פשיטא א עירובין ק"ד

באר היטב

(7) לשמרו. וכו' ויצא אפלו הם נשברים ליפא אסור דאורחא, אפ"ה אסור בפסיק רישא, ולפי"ז אסור לכבד אפלו במרצף א"כ בשל תמרים ולא באותם העשויים מענפי אילן, עמ"ש ס"א, מ"א: (ה) לצדד. ולא כרצע החבית וישפך ממנה אלא הנרקע אותה מן הארץ ושופך, דאל"כ

שערי תשובה

[א] שיר. עין בה"ט בענין הפעמונים, ועין בשערי אפרים שער י סעיף ג: (7) לשמרו. וכו' ויצא אפלו הם נשברים ליפא אסור דאורחא, אפ"ה אסור בפסיק רישא, ולפי"ז אסור לכבד אפלו במרצף א"כ בשל תמרים ולא באותם העשויים מענפי אילן, עמ"ש ס"א, מ"א: (ה) לצדד. ולא כרצע החבית וישפך ממנה אלא הנרקע אותה מן הארץ ושופך, דאל"כ

באור הלכה

במרצף. ועין מה שכתבנו לעיל סוף דבור המתחיל ('אסור לכבד') [ו'ש מחמירין]: * שלא לשמרו קיסמיהם. עין בספר ברי"ט פ"ה בשם מהר"י קש"ט"ו ובספר בית מאיר ששם פסקו בזה, וגם בספר מאמר מרדכי מצדד דלא פסיק רישא הוא, ומכל מקום נראה שאין כדאי להקל בזה, דמתני בעבדא דחל וכו' ומלול באסור שבת, וכמו שכתב בב"פ, עין שם: * ולא מדיחין אותו אפלו הוא מרצף. דע, דבחוסיא ובקמ"ט במ"א ע"ד, והביאו הפנ"א אב"ה, דאין נופחין את הנרקע בשבת; והשמיטה זה משום דאינו מצוי, גם לא אר"ה פ"ה וכו', דאם פורשו הוא לנפח בפיו את האבק והצפר מעל גבי קרקע אמאי אסור, ומאי שנא מפכוד דשרי תרמ"ט על-פ"ל פנים ברצופה, ואדרבה, למאן דאסר שם כבוד משום מזיו עפר והוי כחפז, לשמרו קבא דכפיו לא יזיו עפר ממקומו; גם למאן דאסר שם משום מקצה יתא מטר הקבא, כמבאר בסימן שח סעיף ג [ואין לומר דהביתא יסבר דטל טלול מהעד שמה טלול, דפלקתא דתנאי יש בזה, דאס"כ] אמאי העמיטה תרמ"ט לדינא, ואפלו למאן דאסר שם משום אשווי גמות גס"פן קשה, דלשמרו על-פ"ל פנים ברצופה למאן דשרי ככבוד, ומצאתי בפרי מגדים בדבריו הקצרים קמו תרוץ לזה, והוא, דלפי שהכבוד הוא צורך שבת, סבירא לה לתרמ"ט דהקלו ברצופה, מה שאין כן בזה, וכמו שבאר המגיד וכו' תרמ"ט שם שחמיר לענין הדחה, ועוד יש לומר, דכל אלו הדברים היו צורך מרצף וכדומה שצריך ליפוי הנרקע, ולכן חששו שישבו גמות אשווי גמות במתכונ באיני רצופה, וזו גס"פן רצופה; דרקע בקרקע מחליץ, כדאימא בגמרא, והוא נהנה גבי נפיקה מיני נמי כפי האי גוונא ונאף דברבנו יתקם נחב האי דינא דאין סכין ומירוחין גבי בית, אפשר גם הוא מיר לענין רחיצה וכו' ויפוי שצריך ליפוי הנרקע, וכוונתו במענה הדחתה היא צורך רחיצה הנרקע, אבל לעולם אם צריך לכבד הבית [למאן דשרי] אין לו מקבדות מטר לו לנפח בפיו את האבק והצפר, ואדרבה לכאורה נראה דהוה דין לא גרע מברוב דשרי הנקרא כמקצת ואפלו באינה מרצפת, משום דלא פסיק רישא הוא לאשווי גמות, והכי נמי פ"ה האי גוונא. ואפשר עוד, דאפלו לנפח בכלי באור גס"פן שרי, ואפלו למאן דמפקע על התנא דגנף-אנו מודה הקב דשרי: * אבל להקיש על הדלת וכו'. וכו' ויצא בזה פשיטא

דקא צריך לזה שרית אלונית במים כפודע, ויש בזה משום כבוס: ד' (יח) לצדד. והינו (יג) שהוא מצדד ע"ד שמעמד בקרקע יפה על ידי הצדד: (יט) קבית על הארץ. והינו קבית מלאה, (יד) וכן לא ירצע החבית וישפך ממנה, אלא מגביה מן הארץ ושופך, שאם לא-כן יחפיר מן הארץ כדאי. ואף ששקלל הוא, וגם מלאכה שאינה צריכה לגופה היא, וגם חופר כלאחר-יד הוא, אף-על-פי-כן אסור מדבריו סופרים: (כ) דנין וכו' והוי פסיק רישא. ורצה לומר, דעל-ידי (כו) הצדד גופא נעשה הנרקע חלקה בלא גמות. (טו) אבל מתוספות שם משמע דלא הוי פסיק רישא, אלא דאסור משעם שפא ישפח וכו' והשוות גמות במתכונ כדי שיהא נוח לו הצדד. והנה אם מטר לצדד על-גבי קרקע מרצפת, התוספת-שבת כחב דמתר אפלו לרעת השלחן-ערוך דסבירא לה דהוי פסיק רישא, לא נזרו בזה במרצפת, עין שם, (יז) והפריי מגדים בריש הסימן מצדד התחמיר, ועין שם במשפחות וקב אוח מ מה שכתב עוד בזה. ודע, דכל הסימן הזה לאו דוקא לענין שבת, (יח) שהוא הדין לענין יום-טוב (מביצה כ"ב ע"ב), ויש שנקלל בזה: א (א) בכלי שיר. (ב) לאו דוקא בכלי-שיר אלא אף ביד, כגון להכות פה אל פה היבא שהוא דרך שמתה ושרי, אסור, כמו שכתוב בסימן שלח סעיף ג, משעם שפא יתקן כלי-שיר (י) ומה דאסור בסעיף ד להכות פה אל פה היבא ששומר הפרות כדי להבריח העופות (ג) אף שהוא אינו דרך שיר, התם משעם שפא יתקן צרור וזקן לרשות-הרבים כלי-שיר (ה) והבריח, וקדמך שש"ש. ואם ירצה להכות פה אל פה כדי לשמח התינוק ולהשמתיקו, יראה לעשות זה בלאחר יד דשרי, וכמו שכתב שם. (ז) ואם נותן מים בכלי מלא וקבית להשיך לתוך כלי-ממתכות כדי להשמיץ קול נעים על-ידי הנטיפה, אסור, דזה הוי גס"פן בכלי-שיר (י), ולחלוקה כדי להרדימו שיישן שרי. אלא משיך בחוק כדי שיקיץ את הבהמות משנתו, שרי, דלא הוי ככלי-שיר כיון שאין עושה בנעימה ובנחת, דקול בזה ארובה היה מרדימו יותר, אלא עושהו בחוק כדי שייקץ על-ידי הקול ועל-פ"ל שרי: (ב) אבל להקיש וכו'. ורצה לומר, אף שפנתו להשמיץ קול כדי שיפתחו לו מטר, (ד) ואפלו אם מקיש בכלי, כיון

תרגום: 1 מברשת רפה. לכתחלה: (ט) ואינו לעיל רק במבבדת של תמרה שהם נכפפים ואינם משתברין [שה"ג]: (י) הוה אף שהוא גס"פן פסיק רישא דלא ניתא לה, מפל מקום לכתחלה אין כדאי, וכמו בגמור פלים גדולים ביותר על-גבי קרקע, דגם שם אם יתנהו חרין הוא מקלקל את הבית על-ידי הגמות והוא פסיק רישא דלא ניתא לה, ואפלו הכי אסור לכתחלה, וכו' כסעיף א במשנה בריה: (א) מאיר פרק מירח, ועין פרק תמיד ושחט במשנה וירושלמי: (ב) מגן אב"ה בשם המהרי"ם: (ג) אחרונים: (ד) מגן אב"ה בשם בה"ג: (טו) רש"י פרק הבונה ותוספת-שבת: (טז) הגר"א, וישמעע מנה דנטה לדבריהם, והשעם, משום לשנא דגמרא דקאמר דלמא וכו', ועין בארבע נתנאל מה שמתר בזה בדק: (י) ומסתברא דאם כל פתי העיר מרצפים אין להחמיר בזה: (ב) מגן אב"ה: (ג) פריי מגדים: (ד) אב"ה: (ה) דלא אסר בה"ה אלא

הַלְבוּת שְׁבֶת סִימָן שְׁלוֹ שְׁלַח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יג]

אָרְפֵּי-עַל-פִּי שְׁכַבְדוֹ הַשְּׁלָחַן מִתָּר מִצָּד עֲצָמוֹ²³.

26) והדחת השיש שבמטבח או האסלה שבשירותים, אף שמחוברים הם לקרקע, דעת הגר"ם קרליץ (ארחות שבת ח"א פ"ח הע' פ) שאין בהם איסור הדחת קרקע, וכן כתב הגר"ש וואזנר (שם בירורי הלכות עמ' תקצו אות ו). וראה מה שכתבנו עוד לעיל (סי' שיג ס"ק נה).

ומים שנשפכו על הרצפה, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פכ"ג הע' כז) שמותר לגרפם על ידי מגב [שאינו בו חשש שחיתה], שלא נאסרה אלא נתינת מים על מנת להדיח בהם את הבית. וכן דעת הגר"ם קרליץ (חוט שני ח"א פ"א עמ' צז), והוסיף, שכל זה כשמעביר את המים למקום הניקיון דרך מקום צר, אבל להעבירם דרך מקום רחב אסור, משום שבאופן זה נראה הדבר כהדחה, וסיים שהכל לפי הענין.

ואם התלככה הרצפה במקום מטיים, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ג תשובה ח) שמותר לשפוך מים על אותו מקום ולהוציאם במגב, ואין זה נחשב כהדחה כלל, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פכ"ג הע' כז) שאפשר שמותר. מאידך, דעת הגר"ם קרליץ (שם) שאם יש על הרצפה גרף של רעי וכדו', אסור לשפוך שם מים כדי לנקות את הרצפה משום שנחשב הדבר כהדחה, אך מ"מ מותר לשפוך שם מים כדי לבטל את היח הרע, ואין זה נחשב כהדחה.

[משנ"ב ס"ק יז]

משום דכבודו הוא יותר דְּבָר נְחוּץ מִהֲדָתָה²⁷.

27) ולפי זה, אם רצפת הבית מלוכלכת מאד, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ג תשובה ח) שאפשר להדיחה לכתחילה, בצירוף דעת הסוברים שמותר להדיח את הרצפה כשכל בתי העיר מרופצים, והוסיף שהוא הדין בבתי חולים שהנקיין נחוץ בהם מאד.

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' עה) כתב, שלדעת הרמ"א לא התירו כיבוד או הדחה אפילו במקום צורך גדול ואפילו בקרקע מרופצת, וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק טז).

סימן שלח

דְּבָרִים הָאֲסוּרִים בְּשֶׁבֶת מְשוּם הַשְּׁמַעַת קוֹל

[משנ"ב ס"ק א]

מְטַעַם שְׁמָא יִתְקַן כְּלִי-שִׁירָה¹ וכו', דְּזָה הָיָ גַם-כֵּן כְּלִי-שִׁירָה².

1) ובזמנינו שאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר, כתב בביה"ל לקמן (סי' שלט ס"ג ד"ה להקל) שאף שממחמת זה נהגו להקל למחוא כפים, מ"מ אסור לנגן בכלי שיר [ובשו"ת הלכות (ס"ה) כתב על פי המשגיב לקמן (סי' שלט ס"ק ח-ו) שדוקא בשמחת תורה מותר למחוא כף ולרקוד בשעה שאומרים קלוטין לתורה ומשום כבוד התורה, אבל בשאר שמחה של מצוה אסור לרקוד ולטפח, ומ"מ הנוהגים להקל בזה אין למחות בידם, אבל שלא במקום מצוה אין כדאי להניח המנגן].

2) ולהשמיע קול שיר בשבת על ידי גרמא, כתב הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סוף סי' ט) שמדברי הפוסקים נראה שאסור, שמא יחשדהו שעובר על איסור השמעת קול, ולכן לענין שעת המשמיע קול שיר, לא התירו לכונו שיצלצל בשבת אלא משום שהכל יודעים שהדרך היא לעשות כן מערב שבת [עוד בדיני שעת בשבת ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק יד)]. והשמעת קול שלא בכלי שיר, שאיסורה רק משום 'עובדין דחול', צידד הגר"ש אויערבך (שם) שמותרת על ידי גרמא.

23) וכן לענין האיסור לשחק באגוזים וכדו' על גבי הקרקע שמה שאיבא להשוות גומות, כתב הרמ"א לקמן (סי' שלח ס"ה) שלשחק על גבי שולחן או על גבי מחצלת מותר, וביאר המשגיב שם (ס"ק כ) שדוקא בקרקע מרופצת אסור גזירה שמה ישחק על גבי קרקע שאינה מרופצת, שכיון ששניהם מין קרקע יבואו אנשים לטעות ולהשוותם, אבל שולחן וכדו' שהוא מין אחר, לא יבואו אנשים לטעות בו ולהשוותו לקרקע. וכן לענין שפשוף רוק הנמצא על גבי הקרקע, כתב המשגיב לעיל (סי' שטז) ס"ק מט) שגם לטוברים שגזרו קרקע מרופצת משום קרקע שאינה מרופצת, מ"מ ברוק הנמצא על גבי ספסל מותר, שאין גזירה זו שייכת בספסל.

ושטיח המחובר לרצפה על ידי דבק וכדו', כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' לט ס"ק ב) שדינו כקרקע מרופצת.

ולגרוף את האבוס של הבהמות מהלכלוך שבו כדי שלא יקרוץ הבהמות במאכלן, כתב השו"ע לעיל (סי' שכד סט"ו) שאסור אפילו באבוס של כלי, שמה יגרוף אבוס של קרקע ויבא להשוות בה גומות. וביאר המשגיב שם (ס"ק מ), שכיון שהדרך באבוס של קרקע להשוות את הגומות כדי שמאכל הבהמות לא יפול לתוכן, משום כך גזרו שלא לעשות כן אפילו באבוס של כלי.

[משנ"ב ס"ק יד]

ולפי זה הוא הדין שְׁאָסוּר לְכַבֵּד הַבֵּיתָה²⁴ וכו', דְּהָיָ כְמוֹ סוֹתָר כְּלִי²⁵.

24) ולענין טלטול מטאטא העשוי קש, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פכ"ג הע' א) שמסתבר שמותר לטלטלו אפילו מחמה לצל, ואינו נחשב ככלי שמלאכתו לאיסור, שהרי מבואר בביה"ל (ד"ה ויש) שהמיקל לטאטא במטאטא ששערותיו קשות אין למחות בידו, והכלל הוא שדבר שאסור להשתמש בו מחמת חומרא בלבד, מותר לטלטלו אפילו מחמה לצל.

25) וכן לשבור קיסם שיניים, דעת הגר"ם פ שינברג (חידושי בתרא) שאף על פי שראוי הוא לתשמישו גם כשהוא שבור, מ"מ אסור לעשות כן משום סתירת כלי, וכפי המבואר כאן לענין קסמי המכבדות, שהרי גם קסמים אלו ראוים לתשמישם אף כשהם שבורים, ואף על פי כן אסור לשברם משום סתירת כלי.

ולענין סירוק פאה נכרית בשבת, שמצוי ששערות נתלשות במהלך הסירוק, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פ"ד הע' קכג) שלדעת הרמ"א שאסור לכבד את הבגדים על ידי מכבדות ששערותיהן קשות משום סתירת כלי, הוא הדין שאסור לטרק פאה נכרית, כיון שנתלשות שערות והרי זה סתירת כלי, ולדעת המתירים לכבד את הבגדים במכבדות אלו [ראה ביה"ל ד"ה שלא], מותר אף לטרק פאה נכרית. אמנם למעשה כתב (ח"ג שם), שאפשר שסירוק פאה נכרית אסור לכל הדעות, שיתכן שהוצאת שערות [ובלשות וכדו'] מהפאה נחשבת יפוי הפאה ותיקונה ולא קלקול.

והחזו"א כתב (או"ח סי' נ ס"ק ה) שאין בתלישת קיסמים מהמכבדות משום סתירת כלי, כיון שכל צורת הכלי קיימת, ואין הדבר אסור אלא משום זילזול בכבוד השבת (כמבואר בביה"ל (ד"ה שלא)).

[משנ"ב ס"ק טז]

לֹא מְדַחֵק אֹתוֹ²⁶.

הַלְכוֹת שְׁפֵת סִימָן שֶׁלַח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ב]

וְאֶפְלוּ אִם מְקִיֵּשׁ בְּכָלִי, כִּינּוּן שְׁאִינוּ דִרְךָ שִׁיר³.

ידי כך נשמע הקול, וכן דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת ח"ג פכ"ז הע' לג). מאידך בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' פה) כתב שמותר לדבר עמו, משום שהוא צורך גדול, והחששות דאורייתא שיש בדיבור בשבת במיקרופון אינם ברורים, וגם מסתבר שבמכשיר שמיעה אין את האיטורים שיש לחוש להם במיקרופון, אכן אם אפשר ראוי שלא לדבר במיוחד אליו, ורק אם אי אפשר באופן אחר אין לאסור. וכן דעת הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת

שלמה מהדו"ק סי' ט ענף ג אות ז, שש"כ פלי"ד הע' ק"י) שמותר, מפני שהגברת זרם זו אינה נחשבת כ"מכה בפטיש", מפני שהכלי כבר ערוך ומתוקן לכך, ובשעת הדיבור אינו נחשב אלא כמשתמש בכלי, ומצד עשיית כלי אין לאסור מפני שהוא דבר קטן ואינו מתקיים, והשינויים בחוטים הם פחות אפילו מרגע כמימריה, ולכן אף לדעת החזון איש מותר השימוש בו, ומ"מ תלי הדבר בסוג המכשיר. אכן להדליק או לכבות בשבת את המכשיר, הורה הגר"ש אויערבך (ארחות רבינו שם) שאסור. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' יז) כתב שצ"ע אם לאסור השימוש במכשיר שמיעה, וגם הביא משו"ת יביע אומר (סי' יט) שהביא מהגר"ש אויערבך שהניח הדבר בצ"ע. אכן בתשובות אחרות כתב המנחת יצחק (ח"ב סי' יח וסי' קיב ובח"ג סי' מא) שמותר להשתמש במכשיר שמיעה וגם אין לחוש בו לאיסור השמעת קול כיון שאין הקול נשמע מבחוץ, תנוד שלא גורו חז"ל על קולו של האדם היוצא מפיו אף שעובר דרך כלי, אלא דוקא כששומע קול אחר, כגון בשופר, שהשומע שומע את קול השופר ולא את קול התוקע.

ולהיות ש"ץ או בעל קורא במקום שאחד המתפללים מרכיב מכשיר שמיעה, דעת הגר"י קניבסקי (ארחות רבינו שם) שיתכן ומותר, משום שנחשב כ"פסיק רישא דלא ניחא ליה". והוסיף (שם עמ' קמו) שיתכן שהמכשיר כבר עובד מחמת הקולות האחרים שנשמעים בחדר ואין הש"ץ מנביר בדיבורו את פעולת המכשיר, אך למעשה לא הכריע בזה [וראה דרך שיחה עמ' רעח]. ודעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת שם) שמותר להיות ש"ץ או בעל קורא במקום שאחד המתפללים מרכיב מכשיר שמיעה, משום שהוא משמיע קולו אל הציבור ואדם זה שומע מאליו ובכזה אופן אין המלאכה מתייחסת אל הש"ץ. ודעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"א קונטרס החשמל סי' ט) שאין להתיר מטעם של 'פסיק רישא דלא ניחא ליה', כיון שהש"ץ מכוון להשמיע לכל המתפללים שם ואין זה 'פסיק רישא דלא ניחא ליה', אכן לדבר עם אדם אחר כשבעל המכשיר שמיעה שומע גם את דיבורם מותר כשאין הדיבור מכוון אליו. ומ"מ דעתו (ארחות שבת שם) שנהגים להקל להיות ש"ץ או בעל קורא במקום כזה.

[משנ"ב ס"ק ה]

וְלַעֲנָן אִם מְתַר לְפָתַח הַדֶּלֶת פְּשִׁידָע שִׁישׁ בּו עֲנָבְלִיז.

7) והקובע בדלת טבעת המיוחדת לשבת בלבד, הסתפק בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' ע אות א) אם מותר להשתמש בה [על כל פנים בבית שאין שומעים בו את קול הדיפיקות בדלת], וכתב שם שכיון שמשנה בשבת ממה שרגיל לעשות בחול, הנהוג בזה היתר אין מונחין אותו, ובלבד שיכתוב עליה שהיא מיוחדת לשבת.

[משנ"ב ס"ק ו]

כִּינּוּן דְעֶקֶר עֲבֻרָתָהּ לְקַלָּא⁶ וכו', וְהָקָא נְפִי צִרְךָ מְצַנָּה הוּא כְּדִי שִׁישְׁמֵנוּ הַעֵם וְקִמְנוּ⁹.

המשך בעמוד הבא

3) ואם מכה באמה על האגודל בחווק כדי להקיץ את חבריו משנתו, כתב לקמן (סי' שלט ס"ק ט) שמשמע מהמג"א שם (ס"ק ב) שמותר, כיון שאינו דרך שיר, אך כתב שלפי ביאור התוספת שבת בשו"ת רש"י משמע שיש להחמיר בזה, ושכן משמע בפמ"ג שם (א"א ס"ק ב).

[משנ"ב ס"ק ג]

דְּלֹא נְגוּרוּ בְּיָה הִיכִי דְעֵבִיד בְּפָה⁴.

4) ואפילו אם נותן את אצבעו לתוך פיו ועל ידי זה יוצא הקול, כתב הערוך השלחן (ס"ז) שמותר, כיון שעיקר הדבר נעשה בפה, ואין היד משמשת אלא כדי שיעלה הצפצופה יפה. [ובזמנינו, מובא בשם החזו"א (ארחות שבת ח"ב פכ"א הע' ס) שאף בחול אין לשרוק כך בפיו, משום שנחשב הדבר בגדר 'פריצותא'].

[משנ"ב ס"ק ד]

רוֹצֵה לומר, שְׁפִיחָד לְהַשְׁמִיעַ קוֹל⁵ וכו', דְּכָלִי-שִׁיר הוּא, וְגַם הוּא כְּכֹנֵן לְשִׁיר⁶.

5) וצעצוע המשמיע קול על ידי לחיצה על כפתור וכדו', כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' כב אות ז) שאין נכון שילדים ישחקו בו דינו ככלי שמלאכתו לאיסור, ומותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו, אבל צעצוע שמשמיע קול מיד כשנוגעים בו, אסור בטלטול משום השמעת הקול. ודעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ג סי' סח ס"ק א) שאם אינו משמיע קול בלא שלוחצים עליו אינו מוקצה ומותר לטלטלו בלא להשמיע קול, אך אם הוא משמיע קול מיד כשמתלטלים אותו הרי הוא מוקצה ואסור לטלטלו. מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פט"ז הע' י) שאפילו צעצוע שמשמיע קול [באופן מכוין] מיד כשמוזיזים אותו, מותר לגדול ליתנו לקטן לשחק בו בשבת, ובטעם הדבר כתב (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לה אות ה) שכיון שניכר לכל שהוא קול של משחק ילדים אין לאסורו משום 'עובדין דחול'. [וראה ביה"ל ד"ה הואיל], וחומרא יתירא היא לאסורו על הקטן. ולענין גדול שרוצה להשמיע בו קול כדי להרגיע את התינוק, הסתפק שם (הע' יא) אם הדבר מותר.

6) ולגבי דיבור ברמקול בשבת, כגון שהשאירו אותו פתוח מערב שבת [או שסידרו שיפתח בשבת על ידי שערן], כתב הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ט אות ב) שאף שאין בזה חשש מלאכה, מ"מ אסור לעשות כן משום 'אושא מילתא'. ובשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ג סי' נה, וח"ד סי' פד) כתב שאף יש בכך חשש מלאכה שמוליד קול חדש, וכן גורם בכך לשינוי עוצמת הכח החשמלי, ועוד, שמוסתבר שכלל הדבר בגזירה שאם יתקן כלי שיר (כשמצויות תקלות ברמקול וכל אדם יכול לתקנו).

ולדעת החזו"א, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' לח) שאף יש בזה משום איסור בונה. והוסיף בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' סו) שכלל אופן יש בזה גם משום זלזול בכבוד השבת.

וחון שהתרו בו שלא יתפלל ברמקול בשבת וביו"ט, ולא חש לדבריהם, כתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סי' ד-ה) ששחיטתו פסולה דינו כמחלל שבת בפרהסיא.

ולענין דיבור בשבת עם אדם המרכיב באוזנו מכשיר שמיעה הפועל על חשמל, דעת החזון איש (ארחות רבינו ח"א עמ' קמו) שאסור לדבר עמו, משום שהדיבור מגביר את זרם החשמל ועל

הלכות שבת סימן שלח

קפד

דרך שיר מטר: הגה וכן אם לא עבד מעשה שרי. ולכן (ג) אלו שקורין לחבריהם ומצפצפים בפניהם כמו צפור, מטר לעשותו בשבת (הגהות אלפסי). ואסור להכות בשבת * על הדלת בטבעת הקבוע בדלת, אף על-פי שאינו מכון לשיר, מפל מקום * הואיל והפלי (ד) מיחד לכך (ה) * אסור. (ו) ולכן אסור לשמש להכות על הדלת לקרא לבית-ההכנסת

באור הלכה

הירושלמי שמחמיר בזה, והנה דעתו כדעת הר"ח המובא בהרי"ף, עין שם, אף העולם נוהגין להקל כדעת השלחן ערוך. אך זה קשה לי, שפכת דאינו מטר רק אם אינו מתקן לקול כולל, כמו בור הגלגל וכדומה לזה, והנה רצה לתרץ בזה דלא יתייה ראיה מאמירי דשרי מתחלה במחונזן ולא חשש לאולווי קלא, ומה זמירן סתמא דגמרא שם מתחלה שהביא רצאה שם מתחלה לעולא מהמשנה דמקלאין מבור הגולה, ובהנה לה למימר ולשמעיה הא לא איכונ לקלא, ועל-כרחי כמו שכתב בהגהות' מימיו שם פסקו כג דאפשר שיש צורך קול בזה, עין שם. ואולי דנה תור רק לסלקא דעמך דגמרא שם, אבל למסקנא דגמרא תר לא צריכונ לכל זה, ועקר השעם לכלי עלמא הוא רק משום שקלא ימלא לגנות ולחובתו. ומפל מקום נראה להקיש על הדלת כלאחר יד מטר לכלי עלמא אף שפנתו להשמיע הקול, דלא צריך מלהכות פה אל פה, דגם שם פנתו כדי להשמיע קול ואפלו הכי מקל השלחן ערוך בשל"ט סעיף ג, עין שם: * על הדלת וכו'. הנה בבית יוסף הביא זה בשם הגאון, והקשה שם בטעם הדבר: אי סבירא לה פולא, אפלו באינו מיחד לכך אסור, ואי קרבא, אפלו במיחד נמי, הואיל ואינו קול של שיר; ותרוץ להשעם שקלא יכנו לשיר. וקשה, דהואיל מנכח כעריבין ק"ד דהיכא שהוא מכון למיירי לחברו ולהקצו אינו עושה הפאה בנעימה כדרך שיר, דהפאה בזה אדרבה מרדימו, אלא עושה בחזק בזה מקצו ומעוררו, ואפאי שך שקלא יכנו לשיר; ואי נימא דחשינן אם נמירו בזה יבוא בעלמא לעשות הנכאות בנעימה כדרך שיר, אם-כן אפאי מתייר שם הגמרא להשיך בקריא מיראג בחזקה כדי להקצו, נחוש שקלא ישיף פעם אחת בעימה; ואמנם יש לומר דהכא שהוא כלי שהוא מיחד להשמיע קול חשינן לזה, מה שאין כן הנהם. ודבריו שהשנה להקב"מ בשמיע דמטר להקיש על הדלת אפלו בשלשלת הקבוע שם, הואיל ואינו עושה כדרך שיר: * הואיל והכלי מיחד לכך. עין במשנה ברורה מה שכתבתי בשם האלהי רבה ופריימג'דים, ובהו גם הפגן אברכה מודה שאסור הואיל שפנתו להשמיע קול. והנה ראיתי בספר פשלת שבת שקכת דבמקום הדחק פשאוני יכול לנטות לבית או לחצר בלא זה, ויש להקל משעם דניכיל לסמך על שיטת הרבי"ח דכשאינו דרך שיר מטר; ולא ידעא מאי קאמר, דהא לפי מאי דמסיק בבית יוסף, והעתיקו הרמ"א, דכלי המיחד לכך שאני, גם לשיטת הרי"ף דפסק כרבא אסור ונאולי יש לומר דסבירא לה, מוקטמם המחבר סתמא דלהקיש על הדלת מטר ולא התנה בדרך כלל שאינו מיחד, מסתמא סבירא לה לדעת הרי"ף דפסק כרבא בכל גוני שירי, והרמ"א דהביא דעת הגאון פליג על זה, ומה דלא כתב בשם שם אומרים, מצינו עוד בכמה מקומות כעין זה, אבל הוא דחוק. ומה דהביא עוד מסתם המשנה דהני מלכים יוצאין בווגין, גם כן קשה מאד לסמך על זה, דהרמ"א בסימן שא סעיף כג סתם שם לאספרא, וכתב שם הגר"א דהמשנה מירי בפקוק הווג שלא ישמע קול הענבל, ואפלו לפי דעת הפגן אברכה שם כעסיה קטן לה דמתייר אפלו באינו פקוק, הא עעמה הנה משום דלא בעי לקלא, מה שאין כן בענינו שמתכונן להשמיע הקול כדי שפנתו לו, גם להפגן אברכה אסור, וכמו שכתב הרמ"א בשיטתו וכתב בסימן זה. ואמנם יש לומר דזה הלא הוא רק לפי מה שפסק הרמ"א דכלי המיחד להשמיע קול אסור אפלו אינו קול של שיר, ועל-כן אפשר דבשעת הדחק ניכיל לסמך על מה שהבאנו לעיל בשם פרוש המשנה להרמב"ם דמשמע דסבירא לה דגם זה מטר הואיל ואינו קול של שיר, וגם בהגהות' מימיו שם דמשמע דמקל בוג עם ענבל הואיל דלא בעי לקלא, הוא צריך לזה רק לפרוש ר"ח, מה שאין כן לפסק הרי"ף הינה מטר בזה בכל גוני הואיל ואינו קול של שיר. ועוד יש לומר באופן אחר, דהא דפסק רמ"א דכלי המיחד להשמיע קול אסור, לאו משום דהוא שבות גמור אלא משום דמתניי עבדא דחל"ל¹¹, וכן משמע קצת בפריימג'דים סעיף קטן ג וכן בספר תוספת שבת שמתיר להקיש על הדלת בכלי המיחד רק לשבת ועיין בסימן שכו ס"ג במ"א ובטור שם]. ואם לפי מאי דמבאר בסימן שלג סעיף א בהג"ה דשבות מטר לצורך מצוה, והנה דבר שהוא רק משום עבדא דחל, וכמו שכתב הרמ"א שם (דבשבות גמור בנודא אסור לעשות בעצמו), ואם כן בענינו פשאוני יכול לנטות לביתו בלילה לישן אין לך צורך שבת יותר מזה נאין לסתור דבר זה ממה דאימא בירושלמי, והוא ברמ"א ב"בית יוסף, דרבינן הנה ישן על השער מפני שלא רצה להקיש על הדלת, דהנה הלא סבר דאולווי קלא גם כן אסור ולא צווקא כלי שיר משעם, ואם כן הו' שבות גמור ולא שרינו משום צורך שבת, מה שאין כן לדרך דפסקינן כרבא דלא אסור אלא קול של שיר אבל אולווי קלא לא אסור כולל, ניכיל לומר בפשיטות דמה שאסור בכלי המיחד להשמיע קול הוא רק משום עבדא דחל, ואם כן לצורך מצוה שרי. אך על זה פתחנו למצא אפן במקום הדחק, אבל לכתחלה צריך לזרז את עצמו שלא יבוא לזה, וגם בדיעבד אם יכול למשך את החוט על-ידי אזהה שני טוב יותר שיעשה כן, וכמבאר בשל"ט סעיף ג דלפסק בלאחר יד מטר, ואף דלענין קשקוש בוגו משמע שם דאין להקל בזה וכמבאר שם בבאור הלכה, עם כל זה במקום הדחק אין להתמיר. היצוא מקל זה, דלמחת החוט של ענבל בשבת, מבאר בכמה אחרונים בהדיא ותיירו באירי ופמ"א וגם מהגר"א מוכח כן] לאסור, אף פשאוני יכול לנטות לחצר לישן בלא זה, וניכיל לסמך להקל למשום פכוד שבת, אף דלמחת חוט הענבל שעשוי בביתו כדי להשמיע למשרתת אין להקל בזה כולל, דאפשר לו בלאו הכי ויש בזה זילותא דשבת: * אסור, ולכן וכו'. ולענין אם מטר לטלטל אותו הכלי אם מקרי כלי שפלאכתו

משנה ברורה

שאינו דרך שיר¹³: (ג) אלו שקורין לחבריהם וכו'. הנה אפלו (ס) אם מנעים הקול כעין שיר, שרי, דלא גזרו בזה היכי דעביד כפ' (ד) מיחד לכך. ורוצה לומר, שמיחד להשמיע קול¹⁴, חשינן (ו) שקלא יכנו לשיר. וכל-שכן להשמיע קול בכלי ונקורין קאמע"ר טא"ין] פשיטא דאסור, דכלי-שיר הוא, וגם הוא מכון לשיר¹⁶. ובכרחי שהפתח נעול ונפתח בו, נראה דמטר להקיש בו על הדלת כדי שישמעו אנשי הבית לפתח לו, שזה הפתח מיחד רק לפתח בו את הדלת או לנעול: (ה) אסור. עין באלהי רבה ופריימג'דים, דמנה ששמע דהוא הדין דאסור למשך בחוט הענבל בשבת כדי שישמעו אנשי הבית והחצר ויפתחו לו, שזה הכלי מיחד להשמיע קול, והוא כפנתו גם כן לזה, ועין באור הלכה. ולענין אם מטר לפתח הדלת כשיודע שיש בו ענבל¹⁷, עין לקמח: (ו) וכן אסור לשמש וכו'. קוב ש"ש פאן ויבונה דעה סימן רפב, ומנה מוכח דאסור לתלות בשבת אותן הפרוכות שיש בהן פעמונים להשמיע קול כשפותחין הארון, וכן לתלות הפעמונים על העצייתים של הספר-תורה, כיון דעקר עבדתה לקלא¹⁸. והש"ך שם חולק עליו משעם דהא קמא לן דלצורך מצוה שרי, כמו שכתב סימן שלט דמטר לנגד בשמחת תורה לכבוד התורה, והכא נמי צורך מצוה הוא כדי שישמעו העם ויקומו¹⁹, ולא דמי לקריאת בית-ההכנסת דאסור, דהנה אפשר בענין אחר, ותו, דאותו הפותח הפרכת אין מכון להשמיע הקול כלל כי אם לטל הספר-תורה [מ"א]. ועין בשער-אפרים שער י סעיף ג שדעתו שם דלכתחלה אין לעשות כן בשבת, ובמקומות שנהגו הנה בזה כדעת הפגן אברכה אין למחות ביניהם, עד כאן לשונו. וכן לענין אם מטר לפתח הדלת כשיודע שיש בה ענבל, תלוי גם כן בסברת הש"י והפגן אברכה הנ"ל, דלהש"י אסור ולהפגן אברכה [כאן וכן בסימן שא סקלה"ה ע"ש] שרי, דהרי כשפותח הדלת בשבת אין מכון להשמיע קול, ומדברי הגר"א שם בסימן שא סוף סעיף כג (ו) מוכח דהוא אסור גמור כהש"י, דינין דהענבל מיחד

שערי צדקה

כלי המיחד לכך: (ז) מן אברכה: (ז) בית יוסף. ובלבד נתן טעם שקלא ישיבנו (י) דהרי סתם שם בבאורו מצינו לדברי הרמ"א שם דאסור לבלש בגד שיש לו ענבל המשמע קול¹⁰, מהא דאסור בגמרא לטל להכהה פחצר בוגו שאינו פקוק ובהבאת נשאר הפגן אברכה כ"ה ס"ח כ"ד צריך עיין על דברי רש"י שם מאי טעמא אסור זה]. והא דשרינן בדרך נח לעבד לצאת בוגו שבכסותו וענבל בתוכו [דוה היא הראיה שהוכח בהגהות' מימיו לשיטתו דסבירא לה דמטר], מירי בוגו פקוק, ואף דגם הגר"א סבירא לה בסימן זה דאי אינו מתקן לקול שרי, הנה צווקא כמו בור הגלגל שאינו נעשה לכתחלה להשמיע קול כלל אלא לשאב המים, אבל זה הענבל שיעשה למשרתת אין להקל בזה כולל, דאפשר לו בלאו הכי ויש בזה זילותא דשבת: * אסור, ולכן וכו'. ולענין אם מטר לטלטל אותו הכלי אם מקרי כלי שפלאכתו

הלכות שבת סימן שלח

(ז) על-ידי הפלי המזמזד לקפו, אלא (ב) מפה כידו על הדלת (אגור ובי"ב בשם פסקי תוספות דעירובין): **ב** כ"ש מתיריין (ח) לומר לאינו יהודי לנגן בכלי-שירי בהפלות: הגה ואפלו (ט) לומר לאינו יהודי (א) לתקן הכלי-שיר שרי משום כבוד חתן וכלה, (י) אכל בלאו הכי אסור (מדרכי פרק משילין). ומיהו, בזמן הזה (יא) נהגו להקל מטעם שיתבאר בסימן שאחר זה (ז) (יב) לענגן טפות ורקוד: **ג** [*] (יג) זוג המקשקש לשעות עשוי

באר היטב

דרך שיר וכמ"ש סימן שלט ס"ג. וז"ל יי"ש: קל משמע קול שאינו מוכן לשמחה כגון שמש המקשקש להכני"ב וכיוצא בזה מטר, עכ"ל. ואם נזהרים מים בכלי מלא נקבים ומטיף לתוך פלי-מתכות כדי שישמע קול נעים אסור דה"ל בכלי-שירי, ולחולה מטר, ואם מטיף בחזק כדי שייקץ הישן אפלו לכריא שרי, דלא הוי כעין פלי-שיר, שאין עושה בעימה ובנחת, וא"כ כ"ש הגי פעמונים שבפרכת דלית בהו אסורא, שאין פגמתי שישמעו בעימה ובנחת, ועוד, פיון דלחולה שרי כ"ש לזכר-מצוה, ועוד, דהאינאן יש להקל כמ"ש סימן שלט ס"ג בהגה"ה, וכ"מ שהש"ך מקל משום דלצורך מצוה היא שישמעו העם ויקמו, דהא לנך ג"כ מטר לצורך מצוה כמ"ש סימן שלט, והש"ך ביר"ד סימן רפב וכן פאן אסור וכתב ד"ש למחות בידים, ע"ש, אכל כבר נהגו להקל כמ"ש, ועוד, דאותו שפוחת הפרכת לא קמכחן לקלא כלל, מ"א, ע"ש: (ב) מפה. ויש מקומות שלוחק כלי אחר להכות בשבת: (א) לתקן. עמ"א שהעלה דאסור לומר לתקן הכלי-שירי אלא לומר לא"י שינגן, ע"ש ויב"ט אלהו רבה צדד להתיר. ואיתא במהרי"ל שפעם א' גזר המושל שלא ינגנו בכלי-שירי, וצוה החלוץ חתן וכלה לעיר אחרת לעשות שם התהנה כדי לנגן בכלי-שירי. והרד"ב ח"א סימן קלב פתב ונגן מעצמו אין מוחין לו, ומדקא מטר לומר לו בע"ש שינגן בשבת פיון דישאל עצמו אינו אסור אלא משום גזרה. ואם יש לחש להערכה יש לעשות גזר גם בזה, כנה"ג, ע"ש: (ד) לענגן טפות. פרוש, פיון דאנן אין בקיאין

שערי תשובה

[*] זוג המקשקש. וכתב בפמ"א ח"ב סימן קכג שלעושה מטר למשך השלשלת שבוי-גלילי"ד¹ בשבת, עדיף מכוס של פרוקים, ע"ש. ועין בשאלת-יעב"ץ סימן מא דאסור מפתגא וכן אנו נוהגים וכ"כ בפ"מ שאין להתיר רק ע"י אינו יהודי, ולחולה אם א"א באינו יהודי יש להתיר ע"י ישראל, ע"ש. ונראה דבכה"ג יש להיות נר"ו להערוך ולמשך חבל הספק עד לא ופסק הלכות הפשמיע קול ע"י סבוב הגלגלים, דבזה פיון דהשמיעת קול הוא מאתמול והוא אין מתרש בהשמעת קול רק משיבת השלשלת, דין גרמא די לא יספוק ורי לא יטבול וזה קול טפי במקרא בסימן זה, וגם לא שוף בזה שהוא גמר מלאכה ומתקן מנא, אכל אחר שכלה השלשלת בתקוף על הגלגל החזר ופסק הלכות וע"י שהוא חזר ומושף ומערוך הוא חזר ללחך ולקשקש, נראה שיש לאסר משום דהוי כגמר כלי ומתקן מנא וכמ"ש בשו"ת מים רבים, ומכ"ש במקום שצריך לשעות נענוע כחוט הפרזל המנקע בתמידות שחולק, הנקרא בליא אומרו. שוב ראיתי בשו"ת הר"ה נקמל שכתב ג"כ דשרי להערכו בעודו הולך, וע"ש שיש קצת גמגום בדרכיו, ונדעה להתיר ביו"ט שני, והמחיר בראשון אין להערכו מיר"ט לחברו, וכתב דלא לסמוך עליו למעשה. ונראה שם כי שפאל לעצמו ביר"ט שני מ"מ אין להערכו רק לצורך מים אכל לא לצורך יום שאחריו בין בחל ובין בשבת. ולמעשה נראה להתיר ללחך חולק בעודו הולך אף ע"י ישראל אם קבשי לאמצא אינו יהודי, ואם עושה ע"י אינו יהודי יש להתיר בכל גונו, וכן עמא דבר, ועין לעיל סי"ט שח:

שבארצו נהגו לאסור לומר לאינו יהודי לנגן, ומיהו אם בא האינו יהודי דישאל עצמו אינו אסור אלא משום גזרה. ואם יש לחש להערכה יש לעשות גזר גם בזה, כנה"ג, ע"ש: (ד) לענגן טפות. פרוש, פיון דאנן אין בקיאין

משנה ברורה

מלאכה דאורייתא ויבבאור הגנ"א פתב דרעה זו סקנה קדעת המתירין לעיל ברע"ו סעיף ב בכל מלאכה דאורייתא על-ידי אינו יהודי לצורך מצוה, ואם-כן לדין דסוברין להלכה קדעת רב הפוסקים שאוסרין, גם בזה אסור: (י) אכל בלאו הכי. ורצה לומר, (י) בשאר שמחה של מצוה, כגון בסעודת מילה או בשמחת-תורה, אסור אפלו לומר לאינו יהודי לנגן⁽¹⁾, (יב) אם לא שבאין מעצמן או שהכינו אותם מערב-שבת. ועין בשו"ת מהרי"א חלק א סימן נט שאוסר לנגן במנים ועגב בשעת התפלה על-ידי אינו יהודי. ועין בשו"ת חתם סופר חלק ששי סימן פו שהביא ראיות לאסור אף בחל לנגן בכיתת-הכנסת בשעת התפלה, ובפרט בשבת אין שום הטר: (יא) נהגו להקל. ורצה לומר, האמירה לנגן בשאר שמחה של מצוה, ובכלבוש משמע דאסור פי אם בשמחת חתן וכלה⁽¹⁾, ועין אלהו רבה שם: (יב) לענגן טפות ורקוד. פרוש, (יג) פיון דמדקאן יש אומרים דהוי לן למשרי לנגן בזמננו בכלי-שירי, דאין אנו בקיאין בעשייתן וליכא למגור שמא יתקן, ולכן על-פני-פנים שרי האמירה לאינו יהודי לנגן. ועין במגן-אברהם שהסקים דעל-פל-פנים אסור לומר לאינו יהודי לתקן הכלי-שירי (יג) ואפלו משום סוד חתן וכלה: **ג** (יג) זוג המקשקש לשעות. ורצה לומר, מורה השעות [שקורין יזיג"ע¹] שעשוי להשמיע קול להודיע השעות⁽¹⁾:

שער הציון

לכתחלה והקבע בהבגד כדי להשמיע קול, וזה לובש הבגד, נעשה כאלו מכון לזה, ולא ניחא לה להגנ"א בתרוח המגן-אברהם שם דרך בקטים אירי, דהוא דמק גדול, ומה שהביא ראיה מסוף דברי השלטי-גבורים לאו ראיה היא, דהוהג עשוי לשפח התינוק ולהשתחקו, וממילא גדול אסור לשאת אותו. והאמת דהגהת אלפסי בשם ריא"ז והגהת מימוני בשם ר"מ פליגי אהדי בבסרא זו. והטור בסימן זה שלא העתיק רק תחלת דברי הר"מ לענגן טבעת שיש בה אבן בחללה דמטר להניחה על השלשון ולא העתיק סוף דבריו לענגן עגבל, משמע דסבינא לה דווקא לענגן טבעת מטר אף דממילא נשמע קול משום דאין מכון לקלא כלל, מה שאין פן בעגבל דהקבע כבגד מתחלה רק לענגן זה שיהא נשמע קולו בהליכתו והוא לובשו, נעשה כאלו מכון לזה: (ח) גם המגן-אברהם גופא בסימן שה שער-קטן ה פתב דאפשר דווג עם עגבל בכלל פלי-שיר הוא, ואם-כן מסתברא דאין תלי כלל בכנתו, ומה דהקל לנגן פרכת, אפשר דהוא רק משום צורך טעם הראשון והוא מלתא מצוה, או אולי דהוה פן מדהתם, וצריך עיון פתבנתי: (ט) ומה שאברהם הרמ"א, אכל לדידה לא סבינא לה פן, דכן משמע מהרש"ה דישנה כסע"ף קטן ד וסע"ף קטן ה, ומכל מקום אין לי ראיה מברחת, דאפשר דכסע"ף קטן ה קאי רק אשאר דבר-מצוה: (י) אלהו רבה: (יב) שם: (יג) מגן-אברהם: (יג) פן משמע מסתימת לשונו, וגם

הלכות שבת סימן שלה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק י']

איסור אפילו בשמחת חתן וכלה, ולא יאמר לנכרי לבוא לנגן בשבת אפילו מערב שבת, וקל וחומר שאין לומר לו בשבת לתקן כלי שיר, ואין לשנות את המנהג.

וכן כתב הבן איש חי (שנה א פ' שופטים אות יח) שכבר התבטל לגמרי המנהג שהיו נכרים מנגנים לפני החתן בצאתו מבית הכנסת בשחרית אל ביתו, ולא יזכר ולא יפקד עוד.

[משנ"ב ס"ק יג']

רוצה לומר, מורה השעות [שקורין זייגע"ר] שששוי להשמיע קול להודיע השעות¹¹⁴.

14) ואף שעות המשמיע מנגינות בכל שעה, כתב בשו"ת שואל ומשיב (ח"ו סי' נג) שמותר לעורכו מערב שבת כדי שיפעל בשבת.

רוצה לומר, בשאר שמחה של מצוה, כגון בסעודת מילה או בשמחת-תורה, אסור אפילו לומר לאינו-יהודי לנגן¹¹².

12) ולרקוד ולמחוא כף לכבוד התורה בשמחת תורה, כתב לקמן (סי' שלט ס"ק ח וסי' תרטט ס"ק ה) ושעה"צ שם (ס"ק ה) שמותר.

ולהבעיר אבק שריפה כדי להשמיע קול לשמחה, כתב לקמן (סי' תרטט שם) שאסור.

[משנ"ב ס"ק יז']

רוצה לומר, האמירה לנגן בשאר שמחה של מצוה. ובלבוש משמע דאסור כי אם בשמחת חתן וכלה¹¹³.

13) ובזמנינו, כתב הערוך השלחן (סי') שבכל המדינות נוהגים בזה

המשך מעמוד קודם

שבתוכה, יעבור על איסור השמעת קול בשבת.

[ביה"ל ד"ה הואיל והכל']

דבכלי המיוחד להשמיע קול אסור, לאו משום שהוא שבות גמור אלא משום דמתני' כעבדא דהל¹¹¹.

11) וקטן שהולך עם בגד המשמיע קול מוגים התלויים בו, וניכר שהקול מגיע מבגדו, דעת הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לה אות ה) שאין צריך לפקוק את הזגים, כיון שמבואר בביה"ל שהשמעת קול שאינו לשיר אינה אסורה אלא משום שנראה הדבר כעובדא דחול, וכשניכר הדבר שהקול מגיע מהבגד אין בזה גם משום עובדא דחול, ואף שבגדולים ראוי להחמיר שלא ישמיעו קול גם באופן זה, מ"מ אין לאסור זאת לקטנים. והוסיף, שלכן צריך לומר שמה שכתב המג"א (סי' שא ס"ק לה) לאיסור בבגדי קטן, מדובר באופן שאין הקול ניכר שמגיע מבגדי הקטן.

8) ואותם פעמונים קטנים המצויים בזמנינו בכתרי ספר תורה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' סא) שלכל הדעות אין בהם משום איסור השמעת קול בשבת, משום שכמעט אין שומעים את קולם, ואינם נעשים אלא לנוי בלבד, ולא נחלקו הפוסקים אלא בפעמונים גדולים קצת שקולם נשמע.

9) ודעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ח הע' צד), שבזמנינו אין שמים את הפעמונים אלא לכבוד הספר תורה, ולא כדי שישמעו העם ויקומו, ונשאר בצ"ע אם נחשב הדבר צורך מצוה.

[שעה"צ ס"ק ז']

דאסר ללבש בגד שיש לו ענבל המשמיע קול¹¹⁰.

10) ולגבי בהמה שיש לה זוג בצווארה, שכתב השו"ע לעיל (סי' שה ס"יא) שצריך לפקוק אותו קודם שיצא לטייל עמה בחצר, כתב המשנ"ב שם (ס"ק מב) שאם לא יסתום את העינבל

הלכות שבת סימן שלח

(ז) על-ידי הפלי המזמזד לקח, אלא (ב) מפה כידו על הדלת (אגור ובי"ב בשם פסקי תוספות דעירובין): **ב** כ"ש מתיריים (ח) לומר לאינו יהודי לנגן בכלי-שירי בהפלות: הגה ואפלו (ט) לומר לאינו יהודי (א) לתקן הכלי-שיר שרי משום כבוד חתן וכלה, (י) אכל בלאו הכי אסור (מדרכי פרק משילין). ומיהו, בזמן הזה (יא) נהגו להקל מטעם שיתבאר בסימן שאחר זה (ז) (יב) לענגן טפות ורקוד: **ג** [*] (יג) זוג המקשקש לשעות עשוי

באר היטב

דרך שיר וכמ"ש סימן שלט ס"ג. ו"ל יי"ש: קל משמע קול שאינו מוכן לשמחה כגון שמש המקשקש להכני"ב וכיוצא בזה מחר, עכ"ל. ואם נזהרים מים בכלי מלא נקבים ומטיף לתוך כלי-מתכות כדי שישמע קול נעים אסור דה"ל בכלי-שירי, ולחולה מחר, ואם מטיף בחזק כדי שייקץ הישן אפלו לכריא שרי, דלא הוי כעין כלי-שיר, שאין עושה בעימה ובנחת, וא"כ כ"ש הגי פעמונים שבפרכת דלית בהו אסורא, שאין כנחתו שישמעו בעימה ובנחת, ועוד, כיון דלחולה שרי כ"ש לזכר-מצוה, ועוד, דהאינאן יש להקל כמ"ש סימן שלט ס"ג בהגה"ה, וכ"מ שהש"ך מקל משום הולצת המצוה היא שישמעו העם ויקמו, דהא לנך ג"כ מחר לנך מצוה כמ"ש סימן שלט, והש"ך ביר"ד סימן רפב וכן פאן אסור וכתב ד"ש למחות בידים, ע"ש, אכל כבר נהגו להקל כמ"ש, ועוד, דאותו שפוחת הפרכת לא קמכחן לקלא כלל, מ"א, ע"ש: (ב) מפה. ויש מקומות שלוחק כלי אחר להכות בשבת: (א) לתקן. עמ"א שהעלה דאסור לומר לתקן הכלי-שיר אלא לומר לא"י שינגן, ע"ש ויב"ט אלהו רבה צדד להתיר. ואיתא במהרי"ל שפעם א' גזר המושל שלא ינגנו בכלי-שירי, וצוה החלוץ חתן וכלה לעיר אחרת לעשות שם התהנה כדי לנגן בכלי-שירי. והרד"ב ח"א סימן קלב פתב ונגן מעצמו אין מוחין לו, ומדקא מחר לומר לו בע"ש שינגן בשבת כיון

דישאל עצמו אינו אסור אלא משום גזרה, ואם יש לחש להערכה יש לעשות גזר גם בזה, כנה"ג, ע"ש: (ד) לענגן טפות. פרוש, כיון דאין בקיאי

משנה ברורה

מלאכה דאורייתא ויבבאור הגר"א פתב דרעה זו סברה קדעת המתירין לעיל ברע"ו סעיף ב בכל מלאכה דאורייתא על-ידי אינו יהודי לצורך מצוה, ואם-כן לדין דסוברין להלכה קדעת רב הפוסקים שאוסרין, גם בזה אסור: (י) אכל בלאו הכי. רוצה לומר, (י) בשאר שמחה של מצוה, כגון בסעודת מילה או בשמחת-תורה, אסור אפלו לומר לאינו יהודי לנגן⁽¹⁾, (יב) אם לא שבאין מעצמן או שהכינו אותם מערב-שבת. ועין בשו"ת מהר"א חלק א סימן נט שאוסר לנגן במנים ועגב בשעת התפלה על-ידי אינו יהודי. ועין בשו"ת חתם סופר חלק ששי סימן פו שהביא ראיות לאסור אף בחול לנגן בכיתת-הכנסת בשעת התפלה, ובפרט בשבת אין שום החר: (יא) נהגו להקל. רוצה לומר, האמירה לנגן בשאר שמחה של מצוה, ובכלבו משמע דאסור פי אם בשמחת חתן וכלה⁽¹²⁾, ועין אלה רבה שם: (יב) לענגן טפות ורקוד. פרוש, (יג) כיון דמדקאן יש אומרים דהוי לן למשרי לנגן בזמננו בכלי-שירי, דאין אנו בקיאים בעשייתן וליכא למגור שמא יתקן, ולכן על-פני-פנים שרי האמירה לאינו יהודי לנגן. ועין במגן-אברהם שהסקים דעל-פל-פנים אסור לומר לאינו יהודי לתקן הכלי-שירי (יג) ואפלו משום סוד חתן וכלה: **ג** (יג) זוג המקשקש לשעות. רוצה לומר, מורה השעות [שקורין ינגיע"ר] שעשוי להשמיע קול להודיע השעות⁽¹⁴⁾:

שער הציון

לכתחלה והקבע בהבגד כדי להשמיע קול, וזה לובש הבגד, נעשה כאלו מכון לזה, ולא ניחא לה להגרי"א בתרוח המגן-אברהם שם דרך בקטים אירי, דהוא דמק גדול, ומה שהביא ראיה מסוף דברי השלטי-גבורים לאו ראיה היא, דהוה עשוי לשמח התינוק ולהשתחו, וממילא גדול אסור לשאת אותו. והאמת דהנהגה אלפסי בשם ריא"ז והנהגה מימוני בשם ר"מ פליגי אהדי בסבךא זו. והטור בסימן זה שלא העתיק רק תחלת דברי הר"מ לענגן טבעת שיש בה אבן בחללה דמחר להניחה על השלחן ולא העתיק סוף דבריו לענגן עגבל, משמע דסבינא לה דווקא לענגן טבעת מחר אף דממילא נשמע קול משום דאין מכון לקלא כלל, מה שאין כן בעגבל דהקבע כבגד מתחלה רק לענגן זה שיהא נשמע קולו בהליכתו והוא לובשו, נעשה כאלו מכון לזה: (ח) גם המגן-אברהם גופא בסימן שה עיף-קטן ה כתב דאפשר דווג עם עגבל בכלל כלי-שיר הוא, ואם-כן מסתברא דאין תלי כלל בכנתו, ומה דהקל לנגן פרכת, אפשר דהוא רק משום צורך טעם הראשון והוא מלתא מצוה, או אולי דהוה כן מדהתם, וצריך עיון פתני: (ט) ומה דאברהם בסימן הרמ"א, אכל לדידה לא סבינא לה פן, דכן משמע מהרש"ה דישנה כסעיף קטן ד וסעיף קטן ה, ומכל מקום אין לי ראיה מברכת, דאפשר דכסעיף קטן ה קאי רק אשאר דבר-מצוה: (י) אלה רבה: (יב) שם: (יג) מגן-אברהם: (יג) פן משמע מסתימת לשונו, וגם

הלכות שבת סימן שלה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק י']

איסור אפילו בשמחת חתן וכלה, ולא יאמר לנכרי לבוא לנגן בשבת אפילו מערב שבת, וקל וחומר שאין לומר לו בשבת לתקן כלי שיר, ואין לשנות את המנהג.

וכן כתב הבן איש חי (שנה א פ' שופטים אות יח) שכבר התבטל לגמרי המנהג שהיו נכרים מנגנים לפני החתן בצאתו מבית הכנסת בשחרית אל ביתו, ולא יזכר ולא יפקד עוד.

[משנ"ב ס"ק יג']

רוצה לומר, מורה השעות [שקורין זייגע"ר] שששוי להשמיע קול להודיע השעות¹¹⁴.

14) ואף שעות המשמיע מנגינות בכל שעה, כתב בשו"ת שואל ומשיב (ח"ו סי' נג) שמותר לעורכו מערב שבת כדי שיפעל בשבת.

רוצה לומר, בשאר שמחה של מצוה, כגון בסעודת מילה או בשמחת-תורה, אסור אפילו לומר לאינו-יהודי לנגן¹¹².

12) ולרקוד ולמחוא כף לכבוד התורה בשמחת תורה, כתב לקמן (סי' שלט ס"ק ח וסי' תרסט ס"ק ה) ושעה"צ שם (ס"ק ה) שמותר.

ולהבעיר אבק שריפה כדי להשמיע קול לשמחה, כתב לקמן (סי' תרסט שם) שאסור.

[משנ"ב ס"ק יז']

רוצה לומר, האמירה לנגן בשאר שמחה של מצוה. ובלבוש משמע דאסור כי אם בשמחת חתן וכלה¹¹³.

13) ובזמנינו, כתב הערוך השלחן (סי') שבכל המדינות נוהגים בזה

המשך מעמוד קודם

שבתוכה, יעבור על איסור השמעת קול בשבת.

[ביה"ל ד"ה הואיל והכל']

דבכלי המיוחד להשמיע קול אסור, לאו משום שהוא שבות גמור אלא משום דמתני' כעבדא דהל¹¹⁵.

11) וקטן שהולך עם בגד המשמיע קול מוגים התלויים בו, וניכר שהקול מגיע מבגדו, דעת הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לה אות ה) שאין צריך לפקוק את הזגים, כיון שמבואר בביה"ל שהשמעת קול שאינו לשיר אינה אסורה אלא משום שנראה הדבר כעובדא דחול, וכשניכר הדבר שהקול מגיע מהבגד אין בזה גם משום עובדא דחול, ואף שבגדולים ראוי להחמיר שלא ישמיעו קול גם באופן זה, מ"מ אין לאסור זאת לקטנים. והוסיף, שלכן צריך לומר שמה שכתב המג"א (סי' שא ס"ק לה) לאיסור בבגדי קטן, מדובר באופן שאין הקול ניכר שמגיע מבגדי הקטן.

8) ואותם פעמונים קטנים המצויים בזמנינו בכתרי ספר תורה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' סא) שלכל הדעות אין בהם משום איסור השמעת קול בשבת, משום שכמעט אין שומעים את קולם, ואינם נעשים אלא לנוי בלבד, ולא נחלקו הפוסקים אלא בפעמונים גדולים קצת שקולם נשמע.

9) ודעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ח הע' צד), שבזמנינו אין שמים את הפעמונים אלא לכבוד הספר תורה, ולא כדי שישמעו העם ויקומו, ונשאר בצ"ע אם נחשב הדבר צורך מצוה.

[שעה"צ ס"ק ז']

דאסר ללבש בגד שיש לו ענבל המשמיע קול¹¹⁰.

10) ולגבי בהמה שיש לה זוג בצווארה, שכתב השו"ע לעיל (סי' שה ס"יא) שצריך לפקוק אותו קדם שיצא לטייל עמה בחצר, כתב המשנ"ב שם (ס"ק מב) שאם לא יסתום את העינבל